

Александра В. Чебашек¹
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Центар за проучавање језика и књижевности

БЕБЕ

(Зборник радова са XIII међународног научног скупа *Српски језик, књижевности, уметности* одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (26–27. октобар 2018), ур. Драган Бошковић, Часлав Николић, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2019, 663 стр.)

По вишегодишњој традицији, на Филолошко-уметничком факултету, последњег октобарског викенда 2018. године одржан је XIII међународни научни скуп *Српски језик, књижевности, уметности*. Скуп је обухватао четири тематске целине: лингвистичку, књижевнокултуролошку, као и две уметничке: теорија музике и примењена/ликовна уметност. Доминантно истраживачко подручје и књижевнокултуролошка тема научног скупа била је *Бебе*.

Зборник се састоји од 663 стране које обухватају 60 научних радова, а претходе им два обраћања уредништва: *Три свеске радова са XIII међународног научног скупа Српски језик, књижевности, уметности* и *О књижевнокултуролошкој књизи зборника са XIII међународног научног скупа Српски језик, књижевности, уметности*, дајући нам увид у основне претпоставке трокњижја и увид у главне теме зборника. Након илустративног увода и слика фетуса, дат је садржај који није структурно рашчлањен на тематске целине што нас наводи на уочавање заједничке нити научних достигнућа у виду (ре)семантизације, испитивања домета и артикулације феномена беба до успостављања књижевнокултуролошке, идентитетске, симболичке и теолошке позиције беба. Зборник посвећен до сад неотвореној и актуелној теми унутар друштвене хуманистичке мисли, бива важан у сегменту својих достигнућа и отварања бројних нових питања.

У уводном чланку под називом *Шта се ујисивало у знак „беба“?* (15–26) ауторке Драгане Б. Вукићевић дати су резултати истраживања портретизације, фикционализације и (са)знања о бебама унутар религијског,

1 cebasekaleksandra@gmail.com

фолклорног, педагошко-просветитељског и феминистичког дискурса у којима ауторка детерминише начине литераризације мотива бебе.

Анализа стихова из Јеванђеља по Матеју (18, 3–4) предмет је два рада, али са другачијих аспеката. У раду Саше Ж. Радовановића *Праврлина, деца и небеско царство: хришћанска вера као љракса у Ничеовом тумачењу* (27–33) преиспитује се симболички појам деце и чистоте срца тумачењем Ничеових ставова из дела *Антихрист*, док је у раду Јована М. Лазаревића „*Застава вам кажем, ако се не обраћате и не будете као деца нећете ући у царство небеско*” (МТ 18, 3–4), (35–42) анализа са религијског аспекта те аутор у наведеним речима Исуса Христа препознаје „педагогију Бога Оца према љубљеној Му деци” (35). Аутор Зоран А. Поњавић бави се темом беба са правног аспекта. У раду *Правни статус зачетој деци* (85–96) пажња је посвећена разматрању овог феномена кроз историјски и правни дискурс, али и кроз судску праксу Суда у Стразбуру и судова у Републици Србији настојећи да уздигне свест о постојању аутономије нерођеног детета које изискује потпуну правну заштиту као и рођено јер људско биће (зачето: нерођено/рођено) заслужује сав дигнитет, аутономију и заштиту у било ком правном систему.

Након правног приступа феномену беба, следи рад радикалне филозофске мисли Драгана Б. Бошковића насловљен *Бебе: абортус хуманишета* (97–109) импресионистички окренут читаоцима и конституисању самог кода бебе унутар културолошко-филозофско-теоријског дискурса. Путевима преиспитивања културолошког поретка Запада, биополитике, Платона, Матрикса до тематизовање феталне теорије Слотердајка, аутор у поимање света и књижевности уводи „најпотлаченију класу људског бића, најобесправљенију и најнемоћнију, бебе” (98) које и даље ћуте тражећи место у културном систему. Деконструкционистичка анализа и потенцијални семиолошки статус знака беба/бебе у америчкој краткој прози (*Дезиреина беба* Кејт Шопен, *Брда као бели слонов* Ернеста Хемингвеја и *Мале ствари* Рејмонда Карвера) тема су рада *Пољупарна семиотика: бебе у америчкој крајњој прози* (129–137) ауторке Марије В Лојанице. Ауторка показује унутар литерарног дискурса како су „бебе постале жртве механизације односа, родитељских, интраперсоналних, расних, класних, родних” и „на исти начин су постале жртве семиотике” (136) док је „беба” као основна нит овог зборника „белина” анализираних текстова – екстремно полисемична и радикално нестабилна семиотичка јединица – неисказива, неговорљива и бесконачна.

Рад ауторке Јелене Н. Арсенијевић Митрић *Одјој душе у романима Ц. М. Куција: „Исуово дејство” и „Исуово школовање”* (149–159) као основну тему поставља принципе и начине оплемењивања душе, односно, одгоја младе душе кроз анализу Куцијевих романа, али и кроз анализу романа *Зависи из мртвој дома* и *Браћа Карамазови* Ф. М. Достојевског успостављајући корелације међу јунацима испитивањем њихових метаморфоза и закључујући да сваки човек у себи носи божански принцип, а пробудити га може неговањем христоликости и

детињим начелом. Материнством, писањем и бебама бави се аутор Никола Р. Бјелић у раду *Беба у савременој француској књижевности: Мари Дарјесек (173–182)*. Анализирајући структуру аутобиографског романа *Беба Дарјесекове*, аутор анализира и позицију писања о беби, одсуство бебе из књижевности, стереотипе о мајци, као и експлицитне ставове Мари Дарјесек.

Тумачењем категорије детета, маргинализовањем фетуса и одојчета као и њиховим варијацијама у усменом фолклору бави се ауторка Лидија Д. Делић у раду *„На ножу је чеда извадио“: контроверзни сјајус бебе у усменом фолклору (193–203)*. Рад нуди варијације фолклорног „чеда“: категорија детета раслојава се од ђака-фетуса-одојчета са свим својим варијабилностима. Почевши од убиства одојчета, детета као средства божје еманације преко бројних митолошких позадина у тумачењу фолклорног „чеда“ до куване бебе и одојчета као жртве, ауторка закључује да бебе не поседују трагове културе нити свест о смртности и смрти те су самим тим, као такве, идеалне жртве. Тема односа синова и мајке, чедоморства и трагичне позиције деце дата је у раду Јелене М. Тодоровић Васић *Еурипидова Медеја и њена деца (263–272)*. Ауторка истражује контекст насиља Медеје над другима, али и над собом, тумачећи трагичан положај и смрт деце као и карактерни потенцијал изразите трагичности судбине саме Медеје.

Ауторка Данијела М. Јањић у раду *Тајна уметничковој рођења у Књизи о Микеланђелу Милоша Црњанској (327–334)* истражује принцип конституисања *Књије* на основу тежњи Црњанског да дозна тајну о уметничковом рођењу инсистирајући на сазнању ко је била Микеланђелова мати. Црњански се бавио уметношћу и биографијама Микеланђела у истрајним покушајима да да одговор на њему тако важно питање, али ауторка закључује да су сви одговори остали под велом тајне, несазнатљиви, недовршени, препознајући у Микеланђеловом животу и раду изразиту категорију недовршености, односно, категорију *non finito*.

Средишњи рад зборника, тачније тридесет и први од шездесет радова, аутора Часлава В. Николића насловљен је круцијалним питањем: *Чија је беба 20. век? Патолошка перспектива у Роману о Лондону Милоша Црњанској (335–345)*. Аутор првенствено преиспитује „патологију случаја“ Цека Трбосека као оног ко је изрекао да је „породио двадесети век“ (335), затим тумачи потенцијал сазнања о беби, али не и експлицитно приказивање исте у *Роману о Лондону* кроз структуру симболичког поља чулности. Испитује се потенцијал фотографије, али и потенцијал модерног јунака, Рјепнина, као новорођеног патолошког поступка који на последњим страницама *Романа* престаје да бива ишта, а свет који остаје, свет је једног „вакрслог остатка у коме нема ни живота ни смрти, ни жене ни мужа. Ни бебе“ (344).

У раду *Родитељство у роману Госпођица Иве Андрића (367–379)* ауторке Милице М. Алексић анализира се феномен родитељства у наведеном роману са психоаналитичког становишта где ће се тумачи-

ти и статус Аниме. Питање материнског инстинкта и узрочно-последичност Рајкиног карактера, усамљености и бездетности аналитички се транспонује на њен однос према Ратку Ратковићу и на њен однос према новцу у коме ауторка препознаје њен потиснути матерински инстинкт. Коауторски рад *Деца Ернана Кортеса – идентитет Мексика* (399–411) двеју ауторки Мирјане М. Секулић и Светлане В. Стевановић заснован је на анализи приче *Конквистадорови поштомци* Карлоса Фуентеса. Ауторке се баве питањем хибридности карактера мексичке нације и успостављањем конструкција личног и националног идентитета унутар којих се постављају питања о положају деце у таквом свету: како су деца суочена са историјом својих родитеља и да ли деца носе родитељски грешни печат.

Станислав М. Томић бави се у раду *Неке филозофске, социолошке и теолошке рефлексије о мошћу чедоморства у роману Кнуџа Хамсуна Плодови земље* (433–442) позиционирањем и семантичким раслојавањем феномена чедоморства. Истакнути су различити приступи истраживања романа кроз филозофска, социолошка и теолошка резонавања која неоспорно доприносе и књижевности као таквој. Рад нуди увид и у однос феномена чедоморства и хришћанске традиције истичући неоспориву вредност и семантички потенцијал романа *Плодови земље*. Аутор не претендује на потпуност, заокруженост и исцрпност унутар ова три аспекта којима се у раду бави, већ настоји да задене проблематику, да покрене питања и понуди одређене рефлексије инициране из истог извора, из романа, а које могу бити разгранате у сва три правца истраживања.

Чланак *Симболика бебе у драми Пејео Ђејелу Харолда Пинџера* производ је коауторског рада Ане М. Ситарнице и Миљана Д. Миљковића. Аутори истражују и прате нити библијских предања попут човековог пада, греха, смрти и Божијег суда са нагласком на симболици бебе. Беба се у раду приказује као симбол невиности, безбрижности и нејакости који доспева до симбола трагичне жртве друштва у ком милост не постоји. Призивањем библијских предања у причу о беби у Пинтеровој драми, беба „се потврђује као симбол живота и поново стеченог раја” (486) упркос злочиначком свету који је окружује. Рад *У пошрази за најмлађим јунацима српске књижевности* (497–509) такође је коауторство аутора Снежане М. Милосављевић Милић и Радослава Љ. Ераковића. Аутори преиспитују статус новорођенчета у историји српске књижевности применом синхронијске и дијахронијске анализе примарно се бавећи тумачењем дела осамнаестовековне (Симеон Пишчевић и Александар Пишчевић) и савремене српске књижевности (Добрица Ћосић, Јелена Ленголд и Оливера Недељковић). Основне тенденције рада су испитивање трансформација лика новорођенчета кроз анализу вишевековног дискурса уз адекватну примену студија културе и бројних теоријских иновација на пољу књижевности које нам нуде нова и другачија читања како старије, тако и савременије српске књижевности.

Миломир М. Гавриловић се у раду „Неискушано кад хоће искуство” – онтолошко ојравдање постојања нерођених у језику и поезији (541–552) бави статусом постојања нерођених у језику и у књижевном тексту. Водећи се Хајдегеровим учењима о постојању бића и Гадамеровог разумевања теорије евиденције, аутор тумачи песме неколико аутора код којих се јавља мотив нерођених: Х. Л. Борхес, И. В. Лалић, М. Настасијевић, С. Раичковић, Д. Максимовић, Т. С. Елиот. Аутор нуди и три принципа, односно, начина на које се може реализовати симболичко и семантичко обликовање мотива новорођених – с тим да, неважно да ли се (не) појављују у фактичности, фикцији или бивају само дискурзивно најављени – њихово постојање у језику, тексту, књижевности, поезији, простор је њихове истинитости која их неоспорно чини неодвојивим делом света. Рад ауторке Јелене С. Младеновић *Искусство мајчинства у Постојељници Оливере Недељковић* (575–582) кроз методолошке оквире гине критике Илејн Шоволтер преиспитује особености типично женског искуства писања. Кроз теоријске оквире анахрологије Ненси К. Милер, ауторка се бави специфичношћу женског стваралачког принципа и женског ауторства. Тумачећи видове мајчинства у *Постојељници*, ауторка испитује породичне односе: родитељ–дете, мајка–беба–дете, трудноћа–мајка–беба истичући аутентичну позицију субјекта, али и аутентично женско искуство дато кроз поговор о мајчинству.

Последњи чланак, чланак који затвара велику тему беба јесте рад Нине Б. Марковић насловљен *Идеја о путовању душе у роману Савршено сећање на смрт Радослава Пејковића* (649–662). Почевши од Питагорине идеје о путовању душе, ауторка комуницира и са Платоновим списима и идејом о души као виду непрекидног кретања тумачећи интертекстуални утицај остварен на композицију романа, фабулу, карактеризацију и мотивацију јунака првенствено тумачећи лик Филариона и његовог путовања душе, али и његових „рађања” у тексту у различитим облицима.

На основу приказа селектованих радова зборника *Бебе*, може се закључити да су заступљена различита интердисциплинарна полазишта, разносмерни аспекти истраживања, да су покренута важна друштвена и културна питања, да су понуђене озбиљне теоријске анализе и иновативни приступи књижевности и да, посматран садржајно-тематски, овај зборник јесте стециште многих културних, теоријских, филозофских и књижевних токова који ће будућим читаоцима, истраживачима и научницима дати увид и потпору за даља научна истраживања.

Примљен 5. јула 2020.

Прихваћен за штампу јула 2020.